

ION CREANGA

(1839-1889)

"Sunt nascut la 1 martie 1837 în satul Humulesti, judetul Neamtului, Plasa de Sus, din parinti români: Stefan a lui Petrea Ciubotariul din Humulesti si sotia sa Smaranda, nascuta David Creanga, din satul Pipirig, judetul Neamtului..."

Data înscrisa de mâna lui Creanga în *Fragment de biografie* si acceptata de multi istorici literari e contestata de alti cercetatori, care afirma ca povestitorul s-a nascut, de fapt, la 10 iunie 1839, conform singurului document autentic: o condica (mitrica) de nou-nascuti din Humulesti, descoperita si publicata de arhivistul iesean Gh. Ungureanu.

În casuta taraneasca din Humulesti, de unde se vad ruinele Cetatii Neamt, în familia lui Stefan si a Smarandei se nasc 8 copii: ION, Zahei, Maria, Ecaterina, Ileana, Teodor, Vasile si Petre. Ultimii trei baieti pier de copii. Ecaterina moare în 1893, iar Zahei, Maria si Ileana traiesc pâna în 1919.

- 1846- Istet si neastâmparat, cum se autodescrie mai apoi în *Amintiri din copilarie*,
1853 Nica urmeaza scoala de pe lângă biserica, avându-l dascal pe "badita Vasile" (Vasile al Iloaiei), cel luat cu arcanul la oaste. Scoala era într-o chilie facuta de sateni, la îndemnul parohului Ion Humulescu. Permanentii vizitatori sositi azi la Humulesti vad nu numai muzeul din casuta, dar si biserica sau drumul spre Ozana, unde se scalda Ionica.
Apoi, cum desprindem din harta alaturata, mama Smaranda îl da în primire tatalui ei David Creanga (bunicul lui Nica). Acesta îl duce, împreuna cu fiul sau mai mic Dumitru, tocmai pe Valea Bistritei, la Brosteni, unde învata cu un profesor, N. Nanu, pâna la episodul hazliu cu râia si caprele Irinucai.
- 1853- E înscris la Scoala Domneasca de la Tg. Neamt, peste apa Ozanei, unde-l are ca
1854 profesor pe parintele Isaia Teodorescu (eroul din *Popa Duhu*). În scriptele scolii, Nica e înscris: *Stefanescu Ion*.
- 1854, Mama Smaranda doreste sa-l faca preot, fiind înscris la "fabrica de popi":
toamna *Scoala catihetica din Falticeni*, condusa de N. Conta (unchiul filozofului Vasile Conta).
Aici nu mai este Nica a lui Stefan a Petrei, ci *Ion Creanga*, nume pastrat toata viata.
- 1855- Desfiintându-se Scoala din Falticeni (caricaturizata copios în *Amintiri...*),

- 1858 Creanga pleaca la Iasi, prin insistentele mamei, care-l dorea neaparat preot. Ajunge elev la Seminarul teologic "Veniamin Costachi" de la Socola. Este notat la toate materiile cu "bun", "foarte bun" si "eminent". Sta la internat, care e gratuit. Termina seminarul - cursul inferior.
- 1859 Moare tatal sau, departe de Humulesti, pe mosia Facauti (mormântul se afla la Prigoreni, lângă Tg. Frumos, localitate legata de Neculce). Când se fierbe Unirea la Iasi, Creanga e deja iesean convins, desi nu voia sa plece din Humulesti. Apoi va scrie: *Mos Ion Roata si Unirea si Mos Ion Roata si Cuza Voda*. Se casatoreste cu Ileana, fata preotului Ioan Grigoriu de la biserica 40 de Sfinti-Iasi. La 26 dec. 1859 e hirotonisit diacon la biserica "Sfânta Treime".
- 1864- În acest an scolar, este elev stralucit la *Scoala preparandala vasiliana de la Trei*
1865 *Ierarhi* (director si profesor Titu Maiorescu, mai mic decât C.). Maiorescu îl apreciaza si-l pune învatator la Scoala primara nr. 1 din Iasi. La terminarea scolii preparandale, C. se claseaza pe locul I. La 10 iunie 1865 devine institutor, cu certificat de absolvire. Are 28 de ani, e însurat, are si-un baiat, Constantin (nascut la 19 dec. 1860). Acum îi moare si mama, Smaranda, bolnava de epilepsie (de aceeasi boala va suferi si Ionica).
- 1859- Timp de 12 ani e slujitor al altarului (dascal, diacon, la diferite biserici din Iasi).
1872 La 10 oct. 1872 este exclus definitiv din cler. Îl parasise nevasta (un diacon n-avea voie sa divorteze), trasese cu pusca în ciorile care murdureau biserica Golia (locuia ca diacon în casa aflata si azi în curtea Goliei) si se tunsese ca un civil. Abia în 1993, dupa 122 de ani, s-a luat post-mortem o hotarâre reparatorie: Creanga a fost reprimis în rândul clerului, ca diacon.
- 1864- Timp de 25 de ani, Creanga slujeste scoala, fiind un excelent pedagog, chiar
1889 daca fusese destituit din învatamânt între 1872-1874. E autorul unui numar de 4 manuale scolare, scoase în colaborare cu alti institutori.
- 1873 Dupa un proces lung, tribunalul da o decizie de divort si Creanga are câstig de cauza, în procesul cu Ileana, primind copilul în îngrijire. Constantin avea 12 ani si tatal sau grijuliu cauta o casuta potrivita. O gaseste în mahalaua Ticau si se muta în *bojdeuca* (asa îi spunea povestitorul) de valatuci, acoperita cu dranita. Ca gospodina, o aduce pe Tinca Vartic, o fata-tiitoare, cu care va trai toata viata, fara sa se casatoreasca legitim.
- 1875 Moment decisiv în viata humulesteanului stabilit în Ticau: îl cunoaste pe Mihail Eminescu, pe atunci revizor scolar la Iasi si Vaslui. Poetul descopera, la o consfatuire a învatatorilor ori la vreun han iesean, harul nemaipomenit de povestitor al lui Creanga. Devin prieteni pentru totdeauna si petrec la vestita crâsma cu hrube Bolta Rece ori la alte hanuri iesene. E cea mai frumoasa amicizie din istoria literaturii române. Eminescu îl determina sa scrie si-l introduce în cenaclul *Junimii*. Citeste Soacra cu trei nurori (publicata la 1 oct. 1875 în Convorbiri literare). Autorul de manuale devine, la 36 de ani, scriitor, prin grija marelui prieten, care a locuit o vreme în bojdeuca din Ticau, gustând cu placere sarmalele facute de Tinca. Era în anii 1876-1877, înainte plecarii fratelui Mihai la Bucuresti.

- 1875- Sub imboldul poetului, care-i citea si îndrepta manuscrisele, sunt compuse în
1883 bojdeuca genialele sale scrieri literare, care încânta toate generatiile de cititori români (ba si straini, prin traduceri).
Acum e timpul capodoperelor povestitorului; acum e si timpul capodoperelor scrise de Eminescu. Destinul vrajit a facut ca în 1883 amândoi sa se îmbolnaveasca si sa nu mai scrie nimic important, dupa acest an. Dupa *Soacra cu trei nurori*, Creanga publica în *Convorbiri literare: Punguta cu doi bani, Danila Prepeleac, Povestea porcului, Mos Nechifor Cotcariul, Povestea lui Harap-Alb, Fata babei si fata mosneagului, Ivan Turbinca, Povestea unui om lenes, Amintiri din copilarie* (primele trei parti, a patra fiind postuma), *Popa Duhu, Cinci pâni*. Scrise tot acum, *Mos Ion Roata si Mos Ion Roata si Voda Cuza*, apar în alte publicatii.
- 1883- Exact în aceeasi perioada cu Eminescu, marele nostru povestitor este bolnav si
1889 scrie sporadic. Crizele de epilepsie îi aduc o suferinta de sase ani. Când afla, din presa, ca Eminescu e bolnav, îl apuca disperarea. Cade chiar în clasa, înaintea scolarii, stând mult timp prin concedii medicale. Pentru tratament se duce la Slanic Moldova.
- 1889, 15 Creanga afla, tot din ziare, ca la ospiciul dr. Sutu din Capitala s-a stins "fratele
iunie Mihai". Plânge ca un copil si murmura tremurând de suspine: Badie Mihai! Dupa câteva saptamâni, afla ca - la începutul lui august - sarmana Veronica Micle, cea care venea uneori la bojdeuca, s-a otravit cu arsenic la manastirea Varatec.
- 1889, 31 Copiii pornesc prin Iasi cu uratul. Înveselit, Creanga coboara din Ticau, spre
dec centru. Intra la o franzelarie de pe Strada Lapusneanu, mâncând pofticios gogosi cu dulceata. Împreuna cu prof. Draghici, urca pe Ulita de Sus. Dupa ce beau câte un coniac, amicul îl conduce pâna aproape de bojdeuca. Îsi ureaza "La multi ani". Primeste colindatorii, amintindu-si cum umbla la urat prin Humulestii natali. În noaptea bucuriilor, el își da duhul. Aflând vestea, prietenii l-au pus în sicriu. Când sa-l scoata, parca bojdeuca nu-l lasa sa plece la cimitir. Cosciugul - prea mare; usile - prea strâmte. Cum sa iasa? Amicii strica zidul de lut, dintre ferestruicile odaii de curat. Prin spartura este scos sicriu si dus la *Eternitatea*, unde e înmormântat pe 2 ianuarie 1890.